

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslana knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franco.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2:50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14
trikrat . . . 12
za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 28. junija 1918.

Učiteljstvo in kulturna banka.

Napisal D.

S silo potresa je razmajala človeško družbo svetovna vojna in kakor velik zgodovinski eksperiment preizkuša stebre in temelje predvojne kulture.

Zgodovina bo imenovala naš čas dobo revizije, ki odločilno poseže v razvoj človeštva kakor pred 500 leti dobo renesanse.

Socialna nujnost zahteva revizijo vsakega pojma in aksioma, vsakega teorema in filozofskega sistema, vsake socialne naprave in državne ustave.

Mi živimo v začetku socialne revizije in nikakor še ne moremo predvideti in pregledati sprememb in posledic socialnega potresa in niti ne slutimo, kdo prestane to strašno preizkušnjo brez škode?

Danes se hočemo omejiti na revizijo enega pojma, — kapitalizma, proti kateremu so nastopili že pred vojsko na eni strani socialni demokrati s protizahtevno komunizma, na drugi strani srednji stanovni s principom samopomoči in obliki združne organizacije.

V vojski je najprej zmagal ekstrem komunizma v dveh oblikah. Z nizko revolucijo je zavladal radikalni komunizem boljševikov z odpravo osebne lasti in socializacijo plačilnih produktivnih in prometnih sredstev. V državah srednje Evrope je zmagal državni socializem v obliki central, revizicij in makaznic.

Prognoza nizkega komunizma ni ugodna, in tudi pri nas že preklinja ljudstvo »socializem central« kakor pred 100 leti Francozi. Kmečka modrost se udaja celo mističnemu pesimizmu in razlaga, da je zavladal Antikrist, prerokovani sejalec milijonov.

Kaj potem? Ali naj se vrne spet stari ekstrem osebne kapitalizma, ali naj se začne stara igra od kraja?

Socialna nujnost zahteva revizijo kapitalizma. In objektivna revizija ugo-

taavlja, da je kapitalizem eno naj-uspešnejših socialnih sredstev! Kapitalizem je torej sredstvo, a kaj je njegov smoter in cilj? Uničevanje ali ustvarnost? Podiranje ali zidanje, vojska ali kultura? Kdo ima torej pravico razpolagati z dobičkom kapitala? Ali neodgovorni poedinec, — ali cela družba? Ali naj se dobiček milijard še naprej zbira v blaginjah trdosrčnih kapitalistov, gluhih in slepih za bedo ljudstva? Ali naj trpi celo človeštvo za dobiček par kapitalistov, ali naj služi človeštvo kapitalizmu ali kapitalizem človeštvu?

Zdravi ljudski razum odgovarja: Kapital je samo sredstvo za napredek kulture in samo tiste osebe so upravičene, razpolagati z dobičkom in upravnim aparatom kapitala, ki delajo za kulturo.

Za nas stoji torej intuitivna, evidentna in neovržna dogma: Kapital je sredstvo za napredek kulture, z njim in njegovim upravnim aparatom smejo razpolagati samo kulturni delavci.

Matematično nujno gre dedukcija dalje: Katero socialno delo se imenuje kulturno, katere osebe se štejejo med kulturne delavce, katere osebe zavzemajo prvo mesto med kulturnimi delavci? Tisto delo je primovalentno, ki obdeluje in prideluje predpogoj in nositelja kulture, — človeka. Tisto delo, ki pretvarja barbarja v kulturnega človeka, — je vzgoja, pedagogika.

Sledi torej matematično nujen silogizem: primovalentno kulturno delo je pedagogika. Kakor kipar glino, tako oblikuje pedagog kaoš mladega, elastoplastičnega duha.

Zdravi ljudski instinkt že dolgo nazivlje 20. vek — stoletje otroka, stoletje vzgoje. Z drugim imenom se bo imenovala doba socialne revizije — doba vzgoje! Doba pedagogov! Historični razvoj nam to ad oculos demonstrira: v velikih državnih dogodkih igrajo vodilno ulogo profesorji-pedagogi, ne več advokati!

Tako prevzame tudi pri nas vodstvo ljudstva tisti produktivni stan, ki producira naš najdražji kapital, našega ljudskega duha. To je stan pedagogov, združenega ljudsko-, srednje-, in visokošolskega učiteljstva.

Vrnimo se k svoji ekonomski dogmi: kapital je samo sredstvo za napredek kulture, z njim in njegovim upravnim aparatom smejo razpolagati samo kulturni delavci, torej v prvi vrsti — pedagogi! Upravni aparat kapitala je — banka. Torej: z njim smejo razpolagati samo kulturni delavci, v prvi vrsti pedagogi v obliki — kulturne banke! Kulturna banka? Taka najmodernejša banka, ki vporablja večino čistega dobička za kulturne namene, ne več za zasebne blagajne!

In zareži se lokavi antitezar: Kulturna banka! Kaka glupost! Fantom fantasta, ki ne pozna človeške nature. Kaj briga trgovca kultura! Ali ne veste, kaj je moderni troovec? Ropar, ki pleni pod zaščito zakonov! Moderne banke so vendar roparske, ne kulturne naprave!

Zavrne ga sintezar: Ugovarjam v imenu naših poštenih trgovcev in poštenih bank! Prvič so naši trgovci poštenejši, ki ne ropajo in iščejo samo poštenega, zaslužnega dobička; drugič pa naše banke še niso izvršile svoje socialne naloge: gospodarske osamosvoje naroda! Tretjič pa tudi mi računamo s človeško nature in imamo za ta namen pripravljeno posebno formulo, s katero prevedemo banke iz roparske v kulturno obliko. To je psihološka metoda podzavestnih količin, ki se nezavestno (podzavestno) sumirajo v mogočen efekt. S to psihološko metodo že od nekdanj zmagujejo vsi realni reformatorji: polagoma, da ljudstvo ne čuti, korak za korakom, del za delom, fazo za fazo uvajajo reforme. Tako bo tudi kulturna banka v začetku resno računala s kapitalističnim instinktom človeške nature ter samo do slej neznan, neopaženi in čezmernih dobiček nalagala v posebnem kulturnem fondu, iz katerega ne neodbitno, podzavestno amortizira tekom desetletij privatno naloženi kapital: Kulturna banka bo nato upravljala samo lasten kapital in vporabljala ves dobiček za kulturne namene. Mi seveda tega ne učakamo, a umremo s sladko zavestjo, da smo ustanovili prvo kulturno banko!

Včerajšnja utopija stoji danes pred nami kakor živo dejstvo, taka prehodna banka — imenovati jo hočemo anticipandno »kulturno banko« — ni torej samo go-

la možnost, ampak pereča, aktualna nujnost iz dveh vzrokov. Bliža se čas velikega narodnega preporoda, stoletni vsestranski pritisk odneha in latentne narodne sile udarijo s potrjeno vehemenco na dan skozi vse mogoče ventile in ventilčke. V splošnem navdušenju se začuti vsak polizobrazenec v tajnih globinah kipeče dušice poklicane za mesijo, ki pripelje osvobojeno ljudstvo v obljubljeni deželo. In tako doživimo, kakor se je to vedno in povsod godilo, manijo tekmovanja in ustanovljanja raznih kulturnih društev in podjetij. Vsak polizobrazenec bo silil v ospredje kakor »ustanovnik« ali vsaj voditelj »kake strančice, naivno prepričan, da zadoščajo široka usta in široko navdušenje. Kulturna banka koncentrira z železno roko vse kulturne sile in zajezi nevarnost, da se brezplodno razpršijo.

Drugič nas bo pa tudi nekoliko sram, ko stopimo avtonomno in enakopravno v družino narodov — praznih rok. Strančarski boji zadnjih desetletij so absorbirali vso narodno silo, tako da smo kulturno zastali in da nismo položili niti temelja tistim napravam, ki značijo kulturnost naroda. Kje je naše akademsko in ljudsko vseučilišče, umetniški dom z galerijo in akademijo obraznih umetnosti, glasbeni dom s konservatorijem, narodno gledališče itd.? Potrebujemo mali in veliki konverzijski leksikon, slovenski etimološki slovar, zgodovino slovenskega jezika in naroda, zgodovino slovanskih narodov, svetovno zgodovino, znanstveno ljudsko knjižnico itd. Evo, samih nujnih kulturnih podjetij, zahtevajočih ogromne vsote, katerih ne zmore nobeno društvo ali zasebno podjetje! Omogoči jih samo bogato opremljena kulturna banka, poslujoča po najmodernejših principih trgovske metodike.

Pri nas ima ideja kulturne banke močnega zaveznika v mladem slovenskem socializmu, ki se je samozavestno ločil od nemškega socializma (marksizma) in že izdaja izvrstno revijo »Demokracija«. Program slovenskega socializma se bistveno razlikuje od marksizma: 1. namestu materializma si je postavil svetovni nazor idealizma; 2. nasproti proletariatu (razredni boj), ki priznava le proletariatu pravico do boja za

LISTEK.

Hinko Medič:

Lavra.

Gašparšič, šetajoč se po Korzu, se je ustavil pred velikim izložbenim oknom ter čital vzpored kinematografske predstave, ki mu ga je usilil mlogrede uslužbenec gledališča »Edna«. Sam ni vedel, jeli čita ali ne. Njegove oči so švigale po barvanem letaku, kakor da ne razume ničesar.

»Stopiti moram na tramvaj proge Kandler.« Približal se je s čudno gesto stražniku.

»Oprostite, kako to da še ni videti voza proge Kandler?«

»Tu ne; niže dol. Glejte, saj je tam postajališče!«

»Saj res! Da, tam bo!«

Čemu je neki nagovoril stražnika? Saj je vedel, kje mora vstopiti. Tolikokrat se je že vozil v tisto smer! A Gašparšič se je v tem velikem mestu čutil tako osamljenega, tako zapuščenega, da se mu je zdelo potrebno približati se kakšni duši, govoriti s kom, posmehljati se mu, četudi stražniku.

Evo, tramvajski voz! Bližal se je počasi, tirajoč za seboj priklopni voz. Ustavil se je ravno pri njem. K vozu se je valila debela gospa močno sopeč čez ulico. Gašparšič je pustil vstopiti najprej

debelo gospo, potem suhega poštnega slugo, modistko z veliko škatljo, vojaka z nahrbtnikom, mladega duhovnika in dva srednješolca s knjigami pod pazduho, da sta jih komaj obsegala z laktjo; potem je skočil tudi on, in tramvaj se je zganil.

Še je dobil prostora tik vrat poleg debele gospe, ki je še vedno lovila sapo. Na dolenjem koncu sta sedeli dve brhki gospodični. Zivahno sta se pogovarjali in veselo hihitali. Njima na strani je sedel mladi duhovnik resnega obraza. Iz žepa je potegnil časopis, ga razvijal in obračal tako spretno, da ni bilo mogoče videti naslova. Žena je držala na kolenih zdravo dete, ki je motrilo z velikimi očmi zdaj tega, zdaj onega. Tam piletna gospa smehljajočega se obraza. Dva gospoda sta debatirala o ljudski prehrani.

»Dragi moj, Trst je danes velika zapuščena vas. Po obrežju in pomolih raste trava. Prej je gotovo nisi videl. Ali se spominjaš onih zlatih časov? Deset, petnajst parnikov je priplovo vsak dan v pristanišče. Koliko so navlekli blaga s seboj! Po cestah si se komaj ognil procesijam težko natovorjenih voz. Vse zaloge so bile nabito polne živil. Nam Tržičanom ni ničesar nedostajalo. Še ptičjega mteka bi bil našel! A zdaj?«

Gašparšič ni več poslušal. Njemu nasproti je sedela gospa — ali gospodična — v azurni obleki. Ta modrina je zmotila njegovo oko. Srce mu je zastalo. Pobledele je. Kolena so se mu začela tresiti. Kri mu je šinila bliskoma v glavo. Čutil je,

v sebi ogenj svoje krvi. Dihal ni, odprl je oči in gledal, strmel . . .

Kaj, to gospo — ali gospodično — mora pač poznati! Kako to, da jo je prej prezrl? Ali je to ona? Lavra? Ona? V tem velikem mestu? Zdej? V istem električnem vozu kakor on? Kako to? Lavra? Lavra? Sama? Čisto sama v tramvajskem vozu? Po petih letih?

»Lavra! Lavra!« je klicalo njegovo srce.

»Ti tu? Ti tukaj? In ravno ti? Ali je morda druga, ki ti je slična? Ni mogoče — ti?! Kako moreš biti sama kakor jaz v tem mestu, v istem električnem vozu kakor jaz? In ravno v tem?«

Plašno je dvignil glavo: skrivoma je ogledoval in motril to elegantno postavo, ki je sedela, ne da bi se premaknila, kakor da ne bi ničesar videla, ničesar mislila, kakor da bi sedela ond, zanemarjajoč samo sebe. Obleka ji je pristojala tako srčkano, čisto navadna toaletta, a tako okusna. Njeni rožasti prstki so oklepali srebrno pompadurko in svilen svetle rokavice. Obraz ji je bil malo bled; oči kakor modrina neba, polne miline — svetli lasje pod tulaslim klobukom.

Gašparšič je hotel biti drzen, a srce mu je tolklo, pokalo, ihtelo, kri mu je napenjala votle senci. Še je dvignil glavo, motril obraz cvetoče deve, zapičil pogled v njene velike, očarljive oči, hoteč, da bi jih uprla vanj, v njegovo dušo in čitala v njej vse, vse . . .

Ona se ni zganila. Niti usten ni premaknila, ni trenila z dolgimi trepalnicami, njen pogled je bil

miren kot morska plan v lepem jutru. Pogledala ga je, da; a njene žametne oči se niso začudile, v njih ni bilo opaziti niti najmanjšega dvoma, vprašanja ali zadrege. Bil je navaden pogled, ravnodušen, jaseen, pogled mladenk, lepih in bujnih, ki ga vračajo neznanecem, ko jih nadlegujejo z očmi na cesti, v gledišču, kavarni, električnem vozu.

»Ona, ona, ona!« — je kriknilo ubogo srce. »Ni me poznala! Ni mogoče! Ali res? Ali sem se tako izpremenil? In jaz, zakaj ji nisem ničesar zašepetnil? Zakaj se ji nisem nasmehnul? Zakaj ji nisem namignil? Zakaj ji nisem mogel reči, da sem jaz, jaz, jaz?«

Umolknil je. Srca ni mogel več umiriti. Kri mu je butala vedno boljbolj po žilah. Nervozno si je mel roke. Ozrl se je po vozu. Ustavil se je bil že večkrat, se izpraznjeval in zopet naplnil, a on tega ni opazil. Gospodični sta bili še vedno na svojem prostoru in polnili sta voz s srebrnim smehom.

Izkušal je udušiti svoj notranji boj. Čital je reklamne tablice ob stenah:

»Esposizione di guerra... Non sputare... Grande deposito vestiti... Pasta dentifricia...«

A srce se je zopet oglašalo. »Nisva hotela! Ne, nočeva tu, v električnem vozu, med tem ljudstvom, po tolikih letih... Popolnoma sva se razumela. Prav je tako! Lavra! Lavra! Ti si! Da, ti si, ti! Ali me vidiš? Vidim te! Tu sedi pred menoj, tu me imaš pred seboj. Po petih letih! Z menoj v istem vozu! Kdo bi bil to

socijalno pravičnost in zahteva diktaturo proletarijata, — stoji solidarizem, ki hoče izvesti socialno reformo s pomočjo in sotrudnostjo vseh stanov; 3. namestu komunizma se bliža avtarkizem, princip tiste omejene osebnosti lasti, ki zadošča osebi in družini; 4. internacionalizem izključuje narodni problem iz socialnega boja, postavi ga hoče na dnevni red šele po zmagi proletarijata; nasprotno zahteva konacionalizem sotrudni boj enakopravnih in avtonomnih narodov, smatra torej rešitev narodnega problema za predpogoj uspešnega socialnega boja ali vsaj za vzporedno vprašanje.

In kulturna banka se a priori naslanja na temelje idealizma, solidarizma (konfunkcionizma), avtarkizma in konacionalizma, torej predpostavlja za podlago, izhodišče svojemu delovanju to, kar si stavi slovenski socializem za cilj. Ta čudovita enota izhoda in cilja nujno združi prej ali slej ideji kulturne banke in slovenskega socializma!

V problemu kulturne banke ne smemo prezreti merodajnega in izkušenega činitelja: kaj poretko obstoječe kapitalistične banke? Kako stališče naj zavzame kulturna banka v konkurenčnem krogu kapitalističnih bank? Velike težave čakajo tam, kjer so se razdelile kapitalistične banke gospodarsko polje do zadnjega kotička, da ni več prostega mesta za novo konkurencijo. Na velikem srečo se nahajajo naše banke stopnje v prvem začetku razvoja, celo gospodarsko polje leži takorekoč še pred njimi kakor neobdelana ledina. Prostora torej ni samo za našo kulturno banko, ampak še za par drugih velikih kapitalističnih bank. Naše banke še niso izvršile svoje zgodovinske naloge: Gospodarske osvoboditve naroda. Osredotočiti so dolžne v svojo moč v edini cilj: Gospodarska svoboda naroda! V tem velikem gospodarskem boju jim prevzame kulturna banka veliko breme, skrb za kulturne investicije, tako je a priori in samo ob sebi določeno nje stališče: sodelovala bo kakor dobrodošla, skromna posestrima v zaledju.

Večjo nevarnost tvori neki drug pogoj, ki ogroža realizacijo kulturne banke s praktično neizpeljivostjo. Kulturna banka bo uspešno poslovala samo ob sodelovanju celokupnega ljudstva, imeti bo morala inteligentnega zastopnika, uradnika v zadnji kmetijski občini. A odkod kar čez noč vzeti inteligenten, izveščan personal, kdo naj plačuje te stotine oseb? Dobiček kulturne banke bi zadoščal komaj za upravne in uradniške plače, — a kaj bi ostalo za kulturo? Tudi tukaj si pomoremo s prehodno metodo. Ali nimamo inteligentnega, narodno zavednega, za vse žrtve pripravljenega stanu, ki enakomerno infiltrira mestno in kmetiško ozemlje, ki družijo meščana in kmeta v istem interesu? Kakor dovršen, prirodni okvir za tako splošno organizacijo pride v poštev samo naše učitelstvo, ki rado prevzame za mal postranski zaslužek elementarno poslovanje, zlasti če kupi in premij kulturna banka v vsaki večji občini vzorno posestvo in izroči upravo učiteljski moči.

S kulturno banko si je izbralo slovensko učitelstvo za kašipot življenja najvišji ideal, ki ga je sposobno človeštvo na zemlji, ideal, ki je vreden vsega navdušenja in vsake žrtve, ideal, ki visoko dvigne kulturno ceno učiteljskega stanja

in ga navdahne s tako samozavestjo, da postane neusahljiv studenec mladih, zmagovitih moči.

Za doseg tega ideala pa je pred vsem potrebno, da se učitelstvo zanj pripravi v sebi in samo iz sebe. Ta notranja priprava zahteva: 1. da se združi ljudsko-, srednje- in visokošolsko učitelstvo v strumno, za moške in ženske enako-pravno organizacijo, 2. da se po principu samopomoči (knjižnica, glasilo, tečaj, obisk tečajev na visokih šolah) izvežba teoretično in praktično v združenem poslovanju, v filozofiji in sociologiji. Tako notranja priprava osigura javni nastop učitelja (učiteljice) in ga podpre s tako samozavestjo, da zmagovito poseže v vsako javno, pisмено ali ustno diskusijo z vsakim inteligentom; 3. da se organiziramo učitelstvo principialno od-pove vsaki strankarski politiki, varuje si pravico kritične in filozofske, znanstvene politike; 4. da si učitelstvo odpre neomejeno in široko zaupanje ljudstva s tem, da onemogoči najmanjši dvom o iskrenosti pozitivnega verstva. Principialno je o tem odločil že krasni članek »Škofov jubilej«, v 12. številki letošnjega »Učiteljskega Tovariša«. Članek je napisan s tako zrelo inteligenco in tako iskrenim čuvstvom, ki razodeva samo pošteno, verno dušo. Članek ostane historičen dokument — oživljene vere. In hoc signo vicisti!

Kulturna banka bo tvorila v zgodovini človeške kulture epohalen, sijajen mejnik, a postavilo ga je — slovensko učitelstvo.

Perspektiva mladih.

(Dalje.)

Javnost. — Šola. — Narodnost. — Slovanstvo. — Jugoslovanstvo. — Samozobrazba. — Gospodarstvo. — Prosveta in kultura. — Politika. — Izvenstrankarstvo. — Socialno vprašanje. — Demokracija. — Svetovno naziranje. — Sokolska ideja. — Stan in organizacija. — Vzajemnost in solidarizem.

SLOVANSTVO.

Tudi glede tega vprašanja je začrtal naraščaj pot, ki so mu jo pokazali njega buditelji: Z isto kritičnostjo je gledal na slovanstvo in slovanstvo vzajemnost!

»Naj nas ne zadovoljujejo navadna gesla in priljubljene tradicije! Pojam Slovan sam na sebi naj nam ne pomenja še ničesar posebnega. Pridejati mu je določeno obliko in šele potem ga lahko prav umevamo. Glejati je tudi v Slovanu najprej človeka, kakor se kaže v konkretni formi, kot poštenjak ali nepoštenjak. Glejati ga moramo najprej kot dobrega očeta, moža, prijatelja, uradnika, zdavnika, učitelja itd. ali drugega koristnega stanovnika. — Kdor premetriva Slovanstvo v tej realnosti, ta si ne bo bal pogledati v svojo vest; za Slovanstvo se ne bodo skrivali skrivnostni nameni, in le na ta način bomo koristili Slovanstvu, ker resnica ne more škodovati niti Slovanstvu.«

To mišljenje naj prodre v vrste učiteljstva, da ne bodo na sestankih nosili le drug drugemu srca in čuvstva na roki — kakor tudi pravijo! — in le razlagali svojih čuvstev, ampak se medsebojno proučevali v stanovskih in šolskih vprašanjih in sprejemali drug od drugega naprednejše ideje, ki nam omogočujejo, da povzdignemo sebe, stan, šolo in s tem tudi narod, čigar del smo, na kolikor mo-

goče visoko stopnjo svetovne omike, kar nam zagotovi obstanek in tako pozitivno ukrepi Slovanstvo. Predpogoj in temelj vsemu Slovanstvu so pa skupne ideje in smotri; teh pa ne dobimo s samimi deklaracijami o bratski ljubezni — oboževanju in stotimilijonskem narodu, temveč v kritičnem študiju skupnih kulturnih, socialnih in gospodarskih vprašanj.

Slovanstvo je nadaljevanje narodne ali nacionalne ideje! In ravno Slovenci smo kot maj in hudo eksponiran narod potrebni, da se kulturno in gospodarsko vežemo z drugimi slovanskimi narodi, da črpamo moči in dvigamo sebe ter tako odbijamo navale zunanjih nasprotnikov. Prva točka slovanske vzajemnosti leži torej v obrambi!

Nam vsem je v korist, da se vsi ohranimo in ojačamo! In iz tega skupnega interesa izvira čut slovanske solidarosti. Čim večji bodo ti skupni interesi, tem večja bo vzajemnost! Od obrambnega gesla, ki ga tolkkrat čujemo. »Vaš boj je naš boj!« mora interes preiti na kulturno in gospodarsko polje, brez ozira na napadajočega tujca, da bomo rekli: »Vaš kulturni napredek je naš kulturni napredek!« Česar naš narod nima, naj išče prvo pri drugih slovanskih narodih, kultura in gospodarstvo naj se vzajemno izpopolnjujeta ter stremita za tem, da se slovanski narodi kulturno in gospodarsko osamosvoje. S študijem jezikov in po njih s proučevanjem dela slovaenskih narodov se kultura medsebojno podeljuje, vodi pa tudi do osamosvojitve ker kulturna in gospodarska osamosvojitve je druga in tretja točka temelja slovanski vzajemnosti.

Gospodarska vez je najtrdnjaja in najtrajnejša utrditev in podlaga vzajemnosti. Politiška solidarost gre paralelno z bojno — obrambno solidarostjo, a trajna in zanesljiva je le, če temelji na kulturni in gospodarski vzajemnosti, katerih temelj in glavni princip mora biti socialna pravičnost in nje zvesti drug — demokratizem. To so pogoji in temeljne točke naše slovanske solidarosti, slovanske vzajemnosti in slovanske osamosvojitve!

Prvi korak zavednosti je zavednost posameznih narodov. Mi ne smemo pričakovati pomoči edino od Slovanstva in tudi našo rešitev nam je v prvi vrsti gledati v delu in napredku našega naroda. Kultura, socialno in gospodarsko ojačenje našega naroda nam je prva potreba; Slovanstvo nam je pri tem le opora in pomoč v tem smislu, da nam je dano le širše polje, s katerega črpamo sredstva v dosegu teh naših smotrov. Samega sebe je potreba povzdigniti in se ne le zanašati na bratsko pomoč! Da smo pa Slovani deležni medsebojno svojega dela, mora biti naš nacionalizem omejen po vzajemnosti in se mora v skupnih zadevah ispati v slovansko solidarost, ki temelji na disciplini, da morebitne notranje in narodne ozire in pomisleke podvržemo skupnemu smotru, ki naj celotno stvar dvignejo ter vsakakor s tem okrepe tudi posamezne narode: hipni notranji položaji naj ne bo odločilni moment pri presoji skupnega smotra!

Pri tej solidarosti pa ne smemo zadržati predaleč: V interesu skupne stvari moramo proglasiti in reflektirati načelo, da med nasprotujočimi načeli ni zbliznanja in ne kompromisa! Vsa bo pa znal izločiti načelna vprašanja v korist skupnih narodnih smotrov, soglašal bo z kooperacijo in emotno združeno postopanje tedaj v vseh takih slučajih ter ne

predpostavljaj načelnega vprašanja narodnemu vprašanju ter ne širil načelnega boja na škodo narodni koristi. Naš načelni nasprotnik nam ostane nasproten sicer tudi s stališča slovanske vzajemnosti; ljub nam je kot član bratskega ali našega naroda, nasprotna nam je njega politika ali kulturna struja.

Menimo, da s tem nič ne škodujemo bratskim stikom, ampak jih le močno pospujemo, ker zastopamo stališče: da se imajo v prvi vrsti družiti isti stanovni narodi med seboj, ker je njih skupnost največja, potem kulturne struje enakega načelnega naziranja medsebojno, gospodarske organizacije in potem političke; poudarjamo pa, da vedno le istih in ne nasprotujočih si načel, ker tako postane vez med vsemi narodi najnaravnejša, najtrdnjaja, najneprisiljenejša, brez spornih vprašanj ter se tako v najširših dimenzijah razširi in privede do medsebojne vezi vseh teh narodov. Iz tega podrobnejša zbliznanja bi prišlo do celokupne slovaenskega zbliznanja, in parola kooperacije v splošnih in skupnih vprašanjih, narodnih, obrambnih, manjšinskih in gospodarskih kakor političkih bi se razširila tako tudi res med vsemi strujami in splošno do zadnjega stanu. Če se postavi vrhovno instanco temu gibanju, ki ima najti formo, na kateri se imajo vse struje združiti, bodo načelna nasprotstva gotovo pustila prednost skupnim interesom in namenom.

Med miselji slovanske ideje pa ne zavzema učitelstvo ravno zadnjega mesta, ker ono že danes izkušnja realizirati idejo najtesnejšega stanovskega združenja v svrhu tega, da se postavi šolstvo slovanskih narodov na slovanski temelj. V mnogih slučajih pa že išče pota medsebojnega posredovanja kulturnega in gospodarskega napredka slovanskih narodov.

Positivno delo za slovan. idejo med učitelstvom se kaže v propagiranju te ideje v navedenem smislu; v druženju slovanskega učiteljstva, da se bo izkušalo medsebojno spoznavati in opazovati važnost posameznih slovanskih narodov v splošnih ozirih, posebno pa z ozirom na šolstvo; učenje slovanskih jezikov in ustanavljanje jezikovnih krožkov v svrhu tega, da ideje in napredek drugih narodov uporabi v prid lastnega naroda in to v prvi vrsti potom tiska. — To bodi dolžnost naše bodoče vzgoje!

Rešitev slovanskega problema vidimo mi pričeto za učitelstvo v tesni združitvi vsega slovanskega učiteljstva k skupnemu smotrenemu delu, v reševanju in proučevanju skupnih vprašanj, v medsebojnem podpiranju pri reševanju vseh vprašanj v skupni gospodarski stanovski organizaciji in medsebojnem gospodarskem podpiranju pri stanovski gospodarski osamosvojitvi.

JUGOSLOVANSTVO.

Deklaracijsko načelo z dne 30. maja 1917 je dalo konkretnjšo obliko vsem stremiljenjem jugoslovaenskega zbliznanja in svrhu socialne, kulturne in gospodarske povzdige in osamosvojitve, ki se je že propagiralo tako v javnosti, in še bolj med učitelstvom samim. Pojam osamosvojitve je dobil popolno konkretno obliko v zahtevi »samoodločbe narodov« in istotako pokazal natančno direktivo, kaj zahtevamo in smer naših potov. Ta oblika je edino mogoča in edini temelj in podlaga, ki zagotavlja neoviran razvoj in napredek troimenskega naroda v socialnem, kulturnem in gospodarskem oziru; edina o-

mislil, Lavra? Glej me, sam sem! Tudi ti si sama. Krasna si, Lavra, jako si elegantna, imaš moderu klobuk, fine čreveljčke, svilene nogavice. In jaz? Star sem, grd sem, slabo oblečen, nisem te vreden, ker si preveč mlada, preveč lepa... Kaj zato? Jaz te vidim, ti me vidiš. Ljubila sva se: še se imava rada. Po tolikih letih, Lavra! Ti si moja, jaz sem tvoj!

Tramvaj se je zopet ustavljal. Veseli grlici sta izstopili. Vsula se je noter množica ljudi. Oni gospod v kotu se je še vedno držal svoje teme:

»Zdaj smo odvisni od Kranjcev, Stajercjev In drugih gospodov, da nam pošljejo zdajpazdaj vrečo krompirja, košaro jajc. Pride pa čas, ko...«

Zvonec je zapel. Voz je zdrdral po ulici Torrente.

»Kam si namenjena, Lavra? Kako to, da si tu? Kje izstopiš? Ali greš v poset k prijateljici? Imaš li tu prijateljico? Ali greš poučevati klavir, francosčino? Čemu si se med tem časom posvetila? Si li uradnica? Pevka? Kako živiš? Ali zaslužiš dosti? Si li zadovoljna? In z drugimi? Ali ljubiš življenje? Si li zdaj pomirjena? Ali si trpela, da si postala tako resna? Kaj ti je dalo življenje? Trud? Boje? Zmago? Ali mi nočeš ničesar razodeti? Da, ravnaš prav, ne govori o ničemer! Komaj izusti človek besedo, že nategnejo uhlje. Oh, ti obrabi! Potem mi poveš vse, ko izstopiš, ko izstopiva. Tudi jaz ti izlijem svoje dušo. Oh, jaz! Tako sem sam! Če bi vedela, kako sem zapuščeni! Nikogar ne poznam! Tujec sem med tujci!«

Bil je jako ginjen, misleč, da govori njej o njuni preteklosti, o sladkih urah...

»Ali se spominjaš, Lavra? Šetala sva se po vrtu pokojne tvoje tete. Hodila sva od grede do grede; trgali sem ti rože, ki so ti najbolj ugajale. Potem sem te poljubljil na vrat. Gorje, če sem bil to storil! Nisi hotela. Zakaj nisi hotela? Mogoče, pa ni hotela tvoja teta? Tako si bila dobra! Tvoj glas mi je bil tako prijeten! Vedno si rekla: da, da — tudi kadar bi se mi bila morala postaviti po robu. Uboga Lavra!«

Zdaj so mu zalile solze oči. Zamiral je in se obrnil v stran. Iskal je napise po stropu. Čital je počasi, počasi, zlogovaje in požiraje sapo: »Pasta dentifricia... insuperabile... rinfresca la bocca...«

Voz je vnovič obstal.

»Voli di Chiozza!« je zaklical izprevodnik.

Izstopila sta gospoda, jako komodno, zmerom govoreč:

»Ljudstvo gladuje. Pogledj obraz...«

Tramvaj je zaropotal po široki ulici Stadion. Gašparčič je bil dobil trenutek, da si je skrivoma obrisal oči.

»Kako sva se imela rada! Kakor dva otroka! Ljubezen sva merila na vreče, na kilometre! Tvoja teta je bila uprav srečna. Pa tudi strica ni bilo to nevede. Ali se še spominjaš? Potem... Kako je bilo? Ne spominjam se, kako je že bilo. Tudi ne vem, če je bila tvoja ali moja krivda. Mogoče sem

bil jaz vsemu temu vzrok. In zdaj? Zdaj si tu, tik mene, jaz poleg tebe, in si nimava ničesar reči.

Ti ljudje in biljeter bodo mogoče mislili, da se niti ne poznavata, da sva si tuja, nedovzetna eden drugemu:

Ti, krasotica, elegantna, lepo oblečena, in jaz, Lavra, jaz — uboga sirtota, uničena ekstenza!...«

Srce mu je umolknilo. Zvonec je pel, voz se je ustavljal. Nikogar ni bilo več notri. Ostala sta sama, sama... Gašparčič se ni mogel ganiti z mesta.

»Glej, Lavra, ostala sva sama, čisto sama! Zdal lahko zašepetam sladko tvoje ime — Lavra!... Lavra, čemu molčiš? Nočeš? Aho, biljeter je tu; ravnaš prav! Sama sva: ti si ondi, jaz sem tu. Da, midva sva, midva, midva — jaz in Lavra — po tolikem času! Ti si tam, jaz sem tu — že deset minut, več kot deset minut in se še nisva ogovorila. Na tvojih ustnih ni smehljaja, ni iskre v tvojih očeh! Nič! Nočeš in nočeš — radi drugih, zaradi teh radovednežev. Ti ne vedo in nikdar ne bodo znali, kaj bi provzročila v najinih dušah topla besedica, izgovorjena komaj slišno, migljaj, žarek tvojih oči v mojih očeh... Oh, Lavra, Lavra, tvoja taktnost me omamlja! Kako si razumna, kako si dobra, angel moj! Menil sem, da sem čisto osamljen v tem velikem mestu, polnem bogatašev in beračev, sitih in lačnih. Smehljaj sem se stražnikom; hoteč si tako poiskati so drugo. Ponižal bi se bil do cestnega pometalca, čuteč potrebo prijazne besede. Razumeš, Lavra! To sem storil, to bi bil storil! A imel sem tebe! Di-

hala si zrak tega mesta, zrak te ulice in tega električnega voza kakor jaz. Mogoče sva hkrati stopila v ta voz, in jaz nisem vedel za tebe in ti ne za mene! Lavra! Lavra!«

Ozrla se je skozi okno, motreč hiše; morda je tudi iskala hišno številko. Ogledeval je njene čreveljčke. Bili so nizki čreveljčki, sivi, najmodernejše oblike in so tako pristojali finim nogavicam enake barve. V vsem taka harmonija!

Zavora je drsala po kolesih. Voz se je počasi ustavljal, dokler ni obstal pred Ljudskim vrtom.

Vzravnila se je, se oprljala visečega jermena, odprla vrata in elastično skočila na tlak.

Gašparčič je obstal. Vse se je zgodilo tako urno. Niti ozrla se ni po njem. V trenutku ni vesdel kaj početi. Obsedel je in zmeden zrl za njo, namenjeno s hitrimi koraki k bližnji štirinadstropni hiši.

Hipoma je planil kakor pijan k vratom, jih zaloputnil za seboj in skočil v polnem diru z voza, da bi bil kmalu telebni v bližnji kandelaber.

Tekele je blazno s klobukom v roki, brez dihanja, poln obupa. Prihrumel je do tlaka, do večnih vrat, do Lavre.

Stala je na pragu: visoka, stasita, pričakujoč.

»Lavra, Lavra!« je zaklical, razpenjajoč roke. Ni se zganila. Pogledala je hladno, vprašujoče neznanca v oči. Razočaranje je bilo v njenem pogledu, češ, ona — Lavra?

»Lavra, Lavra!« je ponavljal obupno.

blika, ki zagotavlja obstoj in neoviran razvoj teh narodov.

V prejšnjih časih so polagali največjo važnost na jezikovno izenačenje; v istini bi enak jezik kot posrednik kulture sčasoma, čeprav ne takoj, dovedel do popolne vzajemnosti interesov. Poizkusi jugoslovanskega kozmopolitizma so se pa ponesrečili, ser so imeli v sebi kal nadvlade in predpravil gotovih delov. Deloma so pa in ostajajo narodna, predvsem jezikovna sorodstva dejstva, na katerih temelji naš skupni interes in so važna točka jugoslovanske edinstvi, ki lahko posredovalno pripomorejo k zbliznanju skupnih socialnih, kulturnih in gospodarskih interesov.

Zmagalo je načelo, da se ideje postavijo višje od jezika; neobhodno potrebo jezikovne enakosti se je opustilo; po načelu enakosti in samoodločbe je združen troimenski narod drug poleg drugega v skupno dosego smotrov, povzdige in osamosvojitve, — narodne, kulturne, socialne in gospodarske — na demokratskem načelu enakih socialnih pravic brez nadvladanja in brez asimilacij; edin vedno v gospodarskem napredku in še edinejši v obrambnem — narodnem delu na zunaj ter kulturni povzdigi.

Če se postavlja danes učiteljstvo na ta temelj in sprejema ponosno za propagiranje teh idej danes kot lastne ideje, stori s tem samo svojo dolžnost!

Evangelij Jugoslovanstva ima prodreti danes v vrstah vseh treh narodov s tako silo, da bodo umetno gojena in pospeševana stremjenja nasprotnikov z udržitvijo narodnostnih in verskih razlik ter notranjih narodnostnih in verskih sporov na mah izgubila svojo moč in bo ideja Jugoslovanstva onemogočila zopeten njihov nastop.

Zato vidimo najuspešnejše sredstvo v dosego tega smotra prvo stanovska združenja v svrhu povzdige njih interesne skupine; potem druženja kulturnih skupin po njih načelnih edinstvih in tako dalje na enakih principih kakor smo to začrtali pri Slovanstvu sploh.

Zato vidimo nacionalizem učiteljstva udejstven najvišje tedaj, kadar deluje za osamosvojitve vseh treh jugoslovanskih plemen skupno in solidarno.

Pozitivni del jugoslovanskega programa učiteljstva vidimo v združitvi vsega jugoslovanskega učiteljstva brez razlike narodnih plemen in brez razlike verskih naziranj v svrhu povzdige, osamosvojitve in razvoja vseh panog jugoslovanskega šolstva in v svrhu povzdige in osamosvojitve vsega jugoslovanskega učiteljstva v narodnem, socialno-politiškem, gospodarskem, stanovskem in kulturnem oziru; ga socialno in političsko vzgojiti ter dvigniti tako visoko da ne bo zastajalo za učiteljstvom drugih narodov in ne za drugimi stanovni troimenskega naroda.

SAMOIZOBRAZBA.

Prva naloga nam bodi, pridobiti si kolikor mogoče visoke, vsestranske in splošne naobrazbe.*

* Tov. J. P. piše v »Uč. Tov.« 19. apr. 1918 v članku »Med dvema dobama« o istem vprašanju sledeče:

Skoro je zaigralo malo ironije v njenih svetlih očeh.

»Oprostite, jaz nisem Lavra...«

Streslo ga je po vsem životu. Zakril si je oči z obema rokama, kakor da bi bil vse to doživel v sanjah.

»Vi niste Lavra? Vi niste — Lavra?«

Popadel ga je čuden strah, kakor da bi ga objela blaznost, dohitela smrt. Zvrtele so mu je glavi. Tista mlada ženska v azurni obleki, ki je stala še pred nekaj trenutki pred njegovimi očmi, sladka, očarajoča, polna miline, naj bi bila ta — mrzla, brez duše, brez usmiljenja? Ne in ne!

»To je Lavra? Roga se svojim čuvstvom! Iz-ziva me in tira v blaznost! Kaj? Kdo? Te očil Steklene, ki mi trgajo dušo! Ne, ne! Nikdar!« —

»Vi niste Lavra? — Vi niste Lavra?« je ječal. »Govorite, prosim!«

Končno se je zganila in rekla:

»Oprostite... Oprostite, jaz nisem Lavra... Motite se...!«

Okrenila se je in stopila v vežo. Kakor pribit je obstal Gašparič in gledal, strmel — s klobukom v roki. Noge so se mu zapletale, ko je odhajal pobit, usmiljen... Lavrin glas mu je zvenel v duši:

»Oprostite, jaz nisem Lavra... Nisem Lavra... Nisem Lavra...!«

On pa je čutil, da je bila, da je bila, da ni več in da nikoli več ne bo njegova...

»Naš najnujnejši stanovski problem je vprašanje samoizobrazbe, in sicer v onih panogah, ki odločajo v vsakdanjem delu: narodno gospodarstvo in socialna politika. K temu bi šlo še družboslovje in modroslovje. Mogočno sredstvo imamo za prve čase v okrajnih učiteljskih knjižnicah. V te mora čimprej zdrav duh preuredbe. Ne k kvantitativnem, v kvalitativnem smislu. Saj ne bo treba mnogo knjig in revij, a take naj bodo, da obrodijo stoteren sad. Naša društva bodo morala skrbeti, da se ta akcija izvede; nič težkega ni. In v dobre roke naj pride znanje, da lepo vzkaži. Nič nasilla, možnost, zanimanje in veselje naj odločajo. Če se to delo razširi še med nadarjene, podjetne mlade ljudi izven stanu, tem bolje!«

Da je prvi in najnujnejši stanovski problem samoizobrazba, to dejstvo je uvidel že tedanji nanaščaj. Zato je poudarjal sledeče stališče:

Zalostna je resnica, da učiteljstvo, ki bi rad vodilo in izobrazovalo narod, v mnogih slučajih samo ni dovolj, ni vsestransko, vsaj temeljno izobrazeno. To dejstvo vodi do misli, da je tu onemalu malopouševanju učiteljstva onemalu naravnemu pritisku od takozvanih »višjih slojev« iskati vzroka; tu je iskati vzroka, da se je majivalo učiteljstvo »nezrelim politikom«.

Ni dovolj pedagoška in stanovska izobrazba; tudi ni dovolj, če mislimo o samoizobrazbi, da je izven šole gojiti in se samoizobrazevati samo v vzgoji in pedagogiki, kakor ne to, da zadošča pri nadaljnji svoji izobrazbi, da zasledujemo samo pedagoška, šolska in stanovska vprašanja; nujna podlaga naši samoizobrazbi mora biti v prvi vrsti, da se izobrazimo v sociologiji, da zasledujemo tudi politiko kot vedo, rekli bi, da se pečamo s socialno-politiškimi vprašanji v znanstvenem oziru ter jim priklonimo znanje filozofije in narodno-gospodarskih vprašanj. Iz teh naj se razbere stremjenje vzgojnih in pedagoških naših smotrov in le na teh naj temeljimo, če hočemo biti smireni; če se resuje pedagoška vprašanja brez teh vprašanj, tedaj služi pedagogika sama sebi in ne družbi, ki ji je namenjena in zaradi katere se jo goji.

Vzrok, da šola ne da učitelju znanja v teh vprašanjih je v zlu, da se zahteva prenizka predizobrazba za sprejem v učiteljske ter se tam izgublja čas z drugimi osnovnimi predmeti, namesto da bi se na teh že zidalo in priklonilo takoj v začetku še navedene predmete in gojilo pedagoško kot predmet, podrejen omenjenim vprašanjem.

In v svesti si tega, da je potreba v tem oziru krepkejših in inteligentnejših učiteljev, spoznati mora učiteljsko dijaštvo že, da se mu je v prvi vrsti samemu reformirati. Potreba je umakniti misel lahkomyšelnosti resnemu in vztrajnemu delu; v resne, vztrajne in značajne učitelje se je vzgojiti in styoriti si trden temelj, ki ga ne bo mogla omajati nobena sila.

Daleko premalo je, če se peča samo s šolskimi predmeti in vprašanji. Naloga, ki jo ima vršiti učitelj, že sama določa v katerih stvareh je učitelju potreba največ izobrazbe. Kakor je obširen delokrog učitelju, tako obširna mora biti tudi njegova izobrazba. Predvsem naj da splošne izobrazbe, ki naj da podlago, da je učitelj poučen o svojem stališču kot človek in o splošnih dogodkih v kulturnem svetu.

To je stališče, s katerim je že dan namen vsemu stremljenju: Umsko in mravno izpopolnjevanje je smer, po kateri se misli uspešno doseči vse stanovske smotne, in samoizobrazba je najuspešnejše sredstvo v dosego teh smotrov.

Kolikor bolj bo učiteljstvo izobrazeno, toliko prej si pribori tudi boljše socialno stališče in stopnjo, ki mu gre na podlagi načela socialne pravičnosti in ekvivalentnega prava, odgovarjajočega važnosti socialnega dela in socialni stopnji njegovih; v tem smislu bo izgovorjan tudi oni že večni boj za zagotavljanje zadostnega gnotnega stanja. V znanju in izobrazbenosti leži moč, ki se ji bodo morali ukloniti vsi tisti, ki nastopajo proti učiteljstvu kot njega nasprotniki in obrekovalci tega stanu.

Toda, kakor smo prej zagovarjali, da si mora učitelj najprej pridobiti splošne izobrazbe v navedenih temeljnih vprašanjih, da bo verziran o vseh, tako zagovarjamo za pozneje stališče, da se potem specializira učiteljstvo tudi na posamezne pedagoške stroke, da bomo imeli na posameznih strokah in pri vprašanjih vede tudi v lastnih vrstah strokovnjake. Delitev dela je potrebna, da je vse delo uspešnejše in popolnejše, zato je potrebna tudi delitve izobrazbe, da se lahko delo vrši; in zato se mora vsak učitelj odločiti, ko je v temeljnih pojmih verziran v omenjenih vprašanjih vede in je dosegel gotovo točko splošne izobrazbe, da se odloči po tem za kako posamezno znanstveno polje in stroko, v kateri se nadalje izobrazuje in izpopolnjuje ter jo zasleduje in v katere smislu deluje v stanovsko korporacijo in povz-

digo bodisi v stanovskem tisku ali v organizaciji. Današnja generacija učiteljstva je bila bolj univerzalno izobrazena, zato ni mogla nastopati v posameznih slučajih in v splošnem z isto sigurnostjo in temeljnostjo, kakor to že zahteva sedanji čas in položaj od učiteljstva.

Problem samoizobrazbe ostane v programu učiteljstva vekomaj! Neobhodno se je potreba nadalje izobrazevati in iskati kredstva v dosego tega smotra. Stojimo na stališču, da je pritegovati k našemu delu tudi lajke — neučitelje, ki so verzirani in strokovnjaki v posameznih znanstvenih — nepedagoških strokah in vprašanjih, da nam v teh pripomorejo k našim smotrom; naš tisk naj se posreduje v revije, ki bodo v obliki meri poleg stanovskih in pedagoških vprašanj zasledovale in razmotrivale tudi nepedagoška in mestanovska, poljudno strogo znanstvena vprašanja gorj navedenih strok.*) strokovne organizacije naj popolnoma opuste razmotrivanje pedagoških vprašanj, ker stojimo na stališču, da je nadaljna pedagoška izobrazba stvar vsakega posameznika, sredstva so mu stanovski pedagoški tisk, Slovenska Šolska Matica, šolske in okrajne konference in knjižnice, pač pa naj se organizacijski sestanki uporabijo izključno v razmotrivanje stanovskih in znanstvenih vprašanj v zgoraj navedenem smislu in naj poglobljajo in razširjajo učiteljevo splošno, znanstveno-nepedagoško in nešolsko izobrazbo; prirejšajo naj se po čitniški tečajih, v katerih se bo predavalo o splošnih nepedagoških in nešolskih znanstvenih vprašanjih navedenih strok ter podajalo splošno izobrazbo; okrajne učiteljske knjižnice naj se izpopolnijo z nepedagoškimi in nešolskimi najvažnejšimi znanstvenimi deli omenjenih strok po skupnem zasnovanem načrtu; ko se na podlagi teh sredstev doseže primerno zanimanje, je prirejšati tečaje globlje v kakem vprašanju ali stroki, obsežneje obdelano, specializirano. (Dalje prih.)

* »Učiteljski Tovariš« kot dnevnik.

Uredn.

Zimski viharji

so se umaknili

majniku!

V zapuščenih strelskih jarkih in na bojnih poljanah vzhoda klijejo trave, cvetlice in bogato snopje.

Pot do velike
žetve končne zmage in
splošnega miru

kaže

8. vojno posojilo.

Učitelj — setveni komisar.

Zopet so naprtli izstradanemu učiteljstvu težak posel. Kedar ne morejo razne oblasti dobiti za truda polno delo pa majhno nagrado nižjih uradnikov in drugih ljudi, pa zapro šolo, vprežejo učitelja in ga požene čez hrib in dol, od sela do sela, da napiše, koliko bo kmet pridelal žita, krompirja, fižola in bob. Ako bi bilo za to delo določeno primerno plačilo, bi učitelj ne prišel na vrsto!

Te dni ga je torej vzela v najem deželna statistična komisija. Opozoriti moramo tovariše, izdelmo vlado, posebno pa deželni šolski svet na tako zapostavljanje učiteljstva in bagateliziranje šole! Že nekateri dekreti o imenovanju za setvene komisarje so brez nastova spisani na oseminki papirja. Zamikarnim organom nemškutarskih okrajnih glavarstev se ni videlo vredno, da bi napisali dekret v dostojni obliki. Mnenja smo, da se je zgodilo to namenoma; saj bodo komisarije večimoma sami učitelji, in za te je vse dobro. Večina učiteljstva je šla na limanice tej naduti gospodi in se poprijela dela. Pa varali so jih tudi glede nagrade! Vsak komisar dobi od pole po 1 K. Nekaj tovariš je delal na dan neprenehoma 13 ur, izpolnil 13 pol in zaslužil 13 K. Za kaj naj porabi ta denar? Ali naj ima je vinarje za stanovanje, za hrano ali za svoj trud? Dodajati mora iz svojega žepa, če ni prazen, ker porabi gotovo na dan po 15 do 20 K. Za državo, ki trosi denar za vse potrebne in nepotrebne stvari, plačuj, ubogi učitelj, še primanjkljaj, ki ga imaš, ko opraviš zanj neprijeten posel. Pa pride še lepše! Poleg učitelja komisarja, ki dela in se trudi ves dan, sedi, dremlje in zeva od dolgočasa zaprišeženi zastopnik občine, ki dobi na dan za svoje brezdelje po 10 K. Ni čuda, da je nekaj učiteljev poslani dekrete vrglo v koš in se zahvalilo za tak posel. Nek tovariš je osebno vrnil okraj-

nemu glavarstvu pole. Poslušajoči uradnik ga je prosil, da naj ne pove tega drugomu, da tudi ne vrnejo pol. Na nekem okrajnem glavarstvu je pa pretil dotični uradnik z disciplinarnim postopanjem napram onim, ki bi se branili prevzeti to delo. Kaj smo res že tako daleč? Ali ni prva in edina učiteljeva naloga vzgoja in pouk izročene mu mladine? Ali se res sme že vsak najslabši uradnik obregniti ob ljudskega učitelja? Učiteljstvo rado dela za občno korist, rado da cesarju, kar je cesarjevega, toda vlada naj tudi stori to, kar je njena dolžnost.

Neodpušljivo je omalovaževanje učiteljskega poklica in šolskega pouka, ki se kaže v tem, da pokličejo učitelja iz razreda zadnji mesec šolskega leta neposredno pred vzprejemnim izpitom za srednje šole. Učitelji — setveni komisar — naj zapusti svoje učence v najvažnejšem času šolskega leta v veliko škodo otrokom in staršem. Kaj poreče k temu najvišja šolska oblast v deželi, ki ji mora biti prva in poglavitna skrb napredek šolstva? Kdo ima ukazovati šolstvu, okrajno glavarstvo ali deželni šolski svet? Govore naj tudi starši in zahtevajo z vso resnostjo in strogostjo, naj se njih otrokom ne krati po nepotrebnem pouka ob koncu šolske leta! Videant consules!

Zborovanje Zavezine delegacije.

(Dalje.)

Učiteljstvo v vojni službi.

Se zvone marsikomu izmed nas lepi in ubrani akordi z našega prelepega jubilejnega koncerta. Ali smo bili tedaj po besedilu nekaterih teh pesmi res nekaki preroki?... Čujmo še enkrat odlomke teh prerokovalk-

Naš starosta Janko Žirovnik poje z narodom:

»Ko se drevje ozelenjuje,
mladem fantom napovduje,
da je prišel tisti čas,
ko jih kliče vojskni glas.«

Z zalostnim narodnim tonom zatrjuje skladatelj Oskar Dev:

»Pomlad že prišla bo,
k' tebe na svet' ne bo,
k' te bodo djali v to hladno zemljo.«

In naš plodoviti skladatelj tovariš Emil Adamič ki je sedaj že tri leta v ruskem umetništvu, je stopil takrat z Dragotinom Kettejem tudi med protoke v modernj skladbi »Moravska narodna«:

»Huda, huda vojska bo.
Kdo bo, kdo bo šel na njo?
Ktera ima ljubega, ljubega, prijaznega,
bode reva jokala...«

In zopet:

»Ko iz vojske prišel bom,
ženko vzamem te na dom,
ako da nebeški Bog!«

Vsi pa zlasti sedaj nestrpno povprašujemo v mogočnem unisonu te pesmi vedno in vedno glasneje:

»Ah, moj Bog, nebeški Bog!
Kdaj bo konec teh nadlog?...«

Ko je bila zaukazana mobilizacija, je šlo takoj mnogo naših vrlih tovarišev v vojno službo. Zapustili so kar čez noč svoj ljubljani dom, starše, ženo in otroke. Kmalu za temi so odšli novi tovariši že pri prvih, mnogi zopet pri naslednjih vojaskih prebiranjih k vojnini zastavam. Mnog izmed teh je dal za svojo ljubljeno domovino cvet svojega življenja — svojo srčno kri. Drugi zopet se bore še danes na raznih bojnih poljanah navdušeno in nevstrašno. Noben stan ni dal odstotno toliko mož pod orožje kakor naš učiteljski stan! V teh učiteljskih bojnih vrstah si videl marsikaj nepojmljivega. Tu mlad neizkušeni tovariš v cvetu življenja v svetli častniški uniformi, tam zopet star in častitljiv učitelj pod pezo let v navadni prostaki obleki. Da naj so te uniforme že kakršneoli, eno je gotovo: priljubljeni so pri svojih stotnjah prav vsi po vrsti, zakaj učitelji poznajo najbolj narodovo dušo. Splošno se hvali tako učitelj - častnik kot hraber in navdušujoč bojevnik, kakor tudi učitelj - računski podčastnik kot zanesljiv, spreten in vesten vodnik računov.

Vsem našim umrlim tovarišem, ki so padli za dom in za cesarja veljaj po Simonu Gregorčiču naš žalni poslednji pozdrav:

»O naj jim pokoj bo, naj jih ljubeče
obseva žar neskončne božje sreče!...«

Delo učiteljstva v zaledju.

Četudi je morala Zaveza mnogokrat prekriti smotreno delovanje in izvrševanju svoje prave naloge — svojega programa, pa ji je odkazal patriotički čut slovenskega učiteljstva drugo delovanje, sprva le v pomožnih komisijah in pri delu za »Rdeči križ«. Zaveza je stopila v službo domovine! Dne 14. avgusta l. 1914 je razposlala vsem svojim društvom spomenico, v kateri jih pozivljajo, naj pritegnejo vse svoje članstvo dobrim delom usmiljenja in nagli pomoči. Slovensko učiteljstvo se je na ta apel takoj podalo na domoljubno delo. V Ljubljani se je osnoval permanentni učiteljski pomožni odbor, ki se je dal »Rdečemu križu« popolnoma na razpolago. Temu na korist

je bil izročena dar učiteljskih organizacij v znesku 1000 kron. Če bi imeli več, bi darovali še več. Organizacija slovenskega učiteljstva je podarila za ranjene vojake in vojakom, odhajajočim na bojno polje 1620 knjig razne vsebine iz svojih zalog.

Izkaz o delu slovenskega učiteljstva v dobi vojne za »Rdeči križ«, za druge vojnopomožne svrhe in za vojna posojila, ki so bila nabrana deloma samo med nami, deloma po naših prizadevanjih, so pričje naše neprimerne požrtvovalnosti. Doslje je nabranih na ta način že okroglo 30 milijonov kron.

Tako vrši slovensko učiteljstvo ves čas tega groznega borenja prav vestno svojo patriotsko dolžnost. Delo je ogromno za naše razmere. To učiteljstvo je delovalo v raznih komisijah, pisalo nebroj prošnj in dajalo ljudstvu neštete nasvete. Pri tem pa ni pozabilo ne na vzgojo in ne na pouk izročene mu mladine.

Nič manjša ni bila patriotska požrtvovalnost šolske mladine pod večjim vodstvom učiteljstva. Šolska mladina je zabijala v »Brambni ščit«; nabirala kovine, volno, kavčuk, svinco, cink, stanoli, baker, mesing, škartni papir, izdelke iz zlata in srebra; prispevala za tedenske dvovinarske zbirke; vojakom na bojno polje je pošiljala božične darove; nabirala čajno listje in koprive; sodelovala pri »Dnevih darovanja« in pri pomožni akciji za »Rdeči križ«; razprodajala patriotske znake v vojne namene in bila soudeležena pri vseh dosedanjih sedmih vojnih posojilih. Kaj vse vzmore ravno učiteljstvo in po njem šolska mladina, ni znala ne deželna, ne država — in bodimo odkriti, niti sami nismo doslej tega vedeli! To so naravne posledice dobre organizacije.

Vse to je bilo vzrok, da so nas začeli upoštevati tudi v najvišjih kompetentnih krogih. Najlepše priznanje našemu patriotskemu delu sta dala pač c. kr. minister za deželno brambo Georgi in c. in kr. vojni minister Krobafin. Ta pohvala se glasi: »Zahvala domovine k velikanskemu uspehu patriotskega delovanja za vojno učiteljstvo, ki s tako sijajnim vzgajanjem goji v šolski mladini pravi patriotizem. Klanjamo se pred orjaškim delom našega učiteljstva in mu zagotavljamo, da mu hvaležnost nas vseh dvigne nemilnljiv spomenik v dvorih slave te vojne!«

Kaj stori avstrijsko jugoslovansko učiteljstvo po vojni?

Učiteljstvo, ki se druži v Zavezi, pa uravnava vse svoje delovanje na narodnem, naprednem in demokratskem temelju, nujno želi, da se že vendar enkrat nakaže temu nad vse delavnemu učiteljstvu tudi pošteno plačilo. Ivan Cankar pravi: »Zastojkarstvo je eno izmed znamenj nekulture; zato je čas, da mu napravimo konec enkrat za vselej.« Noben stan še ni delal toliko zastoj kakor ravno učiteljstvo. Počas prihaja do tega prepričanja tudi država. Sprva je nakazala deželam državne preodkaze iz malega finančnega načrta, pozneje je prispevala ka vojnim draginjskim dokladam, nazadnje je določila enkratne nabavne prispevke. Vedno bolj se bliža sama našim zahtevam, saj se je ravno zadnje čase pogosto govorilo in pisalo, da hoče podržaviti ljudsko šolstvo. Naj ima država še moč, da tudi izvede naše zahteve, ki merijo na to, da se nam dajo plače državnih uradnikov od XI. do VIII. činovnega razreda, in sicer po kategoriji C, kar nam gre po naših študijah.

Delo nas ni nikoli plašilo! Marljivo in skrbno se torej pripravljamo na oni čas, ki nas čaka po vojni, da se čimprej zacelijo skeleče rane, ki jih vidimo v šoli, v slovenskem narodu in v državi. **Dovolj je prelite krvi, dovolj je že solza!**

V letu najhujše vojne, kar jih je kedaj videl svet, sklepam tajniško poročilo po besedah našega miroljubnega vladarja:

»Najlepši dan za nas bo pač tisti, v katerem se trajno sklene tolikanj zaželjeni mir!«

Konca svetovne vojne

ne povzročijo še tako dobro mišljene besede, ampak le trdna odločnost

ki jo najbolj izvršujejo doma ostati z marljivim pospeševanjem 8. vojne posojila.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljstva. Vsem v Zavezi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva včlanjenim okrajnim učiteljskim društvom, ki z ostro besedo zahtevajo, da naj vodstvo Zaveze skrbi za redno izhajanje »Popotnika«, javimo, da se je tehniško vodstvo Učiteljske tiskarne zavezalo in nam dalo zagotovilo, da natise 1.—3. skupno letošnje številke »Popotnika« v obsegu najmanj 5 tiskovnih pol — 80 strani — zadnji čas do 15. julija t. l. Druge številke izidejo potem redno v mesecu avgustu, oktobru in decembru. Tožilko v vednost vsem društvom na tozadavne dopise.

Vodstvo Zaveze.

Delegata so prijavila nastopna društva: II. Slovensko učiteljsko društvo za Istro: 3. Josip Valentič, nadučitelj, Sv. Anton pri Dekamih, društveni predsednik; 4. Fran Venturini, nadučitelj, Boršt; namestnik? III. Celjsko učiteljsko društvo: 5. Fran Brinar, nadučitelj, Gotovlje, društveni predsednik. 6. Ludvik Černej, nadučitelj, Griže; 7. Ema Lilekova, učiteljica, Gotovlje. Namestnika: Rudolf Wudler, nadučitelj, Liboje; Franc Pristovšek, učitelj, Zalec.

Istra.

»Slov. učiteljsko društvo za Istro« je imelo v četrtek, dne 23. maja t. l. v šolskem posloju v Borštu, svoj 35. letni redni občni zbor, ki se ga je udeležilo 31 učiteljev in učiteljic, kar se mora smatrati jako povoljna udeležba, ako se upoštevajo razmere v katerih živimo. Predsednik tov. Venturini otvori zborovanje in pozdravlja prisrčno v svojem nagovoru došle člane in gov. Zorzenona, ki zastopa italijansko istrsko učiteljstvo; spominja se nato padlih in umrlih tovarišev ter čestita tovarišem, ki so bili odlikovani. V nadaljnjem svojem izvajanju nam podaja tudi vzroke, zakaj se ni tekom vojne sklical niti en občni zbor. — Nato pozdravi tov. Fr. Zorzenon skupščino v imenu italijanskih tovarišev ter povdajata tesno združitve vsega učiteljstva v deželi v svrhu, da se dosežejo skupni cilji. — Nato prečita tajnik tov. Leonardis in blagajnik tov. Jerab svoj letni poročilo, kar vzame skupščina na znanje. — Tov. predsednik poda nato obširno poročilo o gnotnem vprašanju ter omenja vsa različna zborovanja, ki so se vršila skupno z našimi stanovariši hrvatske in italijanske narodnosti in resolucije, ki so se tozadevno sprejele. Tov. Zorzenon priporoča vztrajnost v boju za kruh ter vzajemno delovanje v tem smislu. Sprejme se nato soglasno sledeči predlag tov. Valentiča: »Slov. učiteljsko društvo za Istro« zbrano dne 23. maja 1918 na svojem rednem občnem zboru v Borštu, zahteva od vlade, naj ista nakaže istrskemu učiteljstvu takoj draginjske doklade v zahtevani višini, da si zamore učiteljstvo preskubeti potrebni. Živil in drugih potrebščin po sedanjih oduških cenah, ki sedaj splošno vladajo, ali pa naj mu ista preskrbi dotične potrebščine in živila v zadostni množini po normalnih cenah. V ostalem pa se je sklenilo pridružiti se akciji, ki jo bopodvzelo prih. nedeljo dne 26. maja v Trstu celokupno, po svojih zastopnikih zbrano učiteljstvo vsega Primorskega brez razlike narodnosti ali političkih struj. — V novi društveni odbor so bili izvoljeni v vzklikom: za predsednika tov. Još. Valentič, odborniki pa tov. Ant. Urbančič, Jos. Bertok ml. Fr. Orel in tovarišica Angela Čendemova. Za delegata v »Zavezino« zborovanje se soglasno izvoli tov. Fr. Venturini. — Ko smo med slučajnostmi rešili še nekatera vprašanja, tako z ozirom na izjavo, ki jo je podala v »Zavezni« opozicija, glede strokovnega tajništva pri »Zavezi« i. dr., sklene predsednik zborovanje ob pol 2. uri popoldne. —

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za Kranjski šolski okraj ni zborovalo dne 13. junija, ker so bili mnogi učitelji zadržani ta dan kot poizvedovalni komisarji za letošnje poljske sadeže, ampak zboruje z istim dnevnim redom dne 4. julija t. l. v Kranju ob treh popoldne v ljudskošolskem posloju.

Štajersko.

Šmarsko-rovaško učit. društvo zboruje v nedeljo, dne 7. julija t. l. ob pol 10. uri popoldne na Ponikvi po sledečem vzporedu: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Celibah učiteljice, predava tovarišica Vi-senjalk. 4. »Valjar«, učna slika, predava tovariš Stritar. 5. Slučajnosti. — K mnogobrojni udeležbi vabi za odbor. Toma Kurbus, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za celjski okraj. Dogovorno s predsednikom »Lehrerbunda« se je sklicalo dne 29. majnika t. l. v celjsko okolniško šolo učiteljstvo celjskega in vranskega okraja k sestanku, na katerem je urednik tov. Otter govoril o 8. voj. posoj. ter o perečih stanovskih zadevah. Glede vojnih draginjskih dokladov so se soglasno storili važni ukrepi.

S tem sestankom se je spojilo zborovanje našega učiteljskega društva. Vdeležba 43 članov, med njimi tov. Stanka Schreinerjeva kot nova članica; gostje: Siterjeva (Liboje), Strelcova (Vojnik). Preskerjeva (Petrovče); 6 tovarišev in tovarišic iz vranskega okraja in tov. Knaflič iz kozjanskega okraja. H. Hreščak-Pahor-Fleretovi »Izjavili« je govoril tov. Černej. Čeravno je prvi govornik govoril 2 uri, so poslušalci sledili trdi tem izvajanjem z velikim zanimanjem. Očrtal je učiteljsko mišljenje in delovanje v posame-

znih fazah, kakor se je pojavljalo od leta 1869 naprej. V enem oziru se lahko imenuje njegov govor, ki je naredil globok vtisk, nekaka »generalna izpoved«. Tov. Flere se strinja s Černejevimi izjavami. Knaflič nasvetuje, naj se odobri samo drugi del »Izjave«. Tov. Flere odgovarja, da bi se na ta način ravnalo malik bolniku, ki sprejme zdravila, ne priznava pa boleznii. (Primeri šepa na vseh štirih. Pripom. ured.) Da se pojmi še bolj razbistre, se bo o izjavi razgovarjalo še v prihodnjem zborovanju, ki bi naj bilo še pred sklepom leta.

Izvolili so se delegati. Za »Zavezo«: L. Černej in F. Lilek, namestnika: R. Wudler in Fr. Pristovšek. Za »Zvezo«: M. Zgajnar, A. Petriček, A. Sivka in Lj. Schreiner, namestnika: F. Pečar, H. Zupanek.

Glede rednega izhajanja »Popotnika« se je sklenilo izjavo na vodstvo »Zaveze«.

Uredništvo »Učit. Tov.« se sklone prositi, da naj daje društvenim poročilom, ki naj bodo kratka in jedrnata, prednost, ne pa jih odlagati radi pomanjkanja prostora, drugim članikom na ljubo. Zbrani smo bili od desetih do pol dveh. Toičke vztrajnosti poprej nismo bili vajeni. Brinar.

Kozjansko učiteljsko društvo. Zborovali smo dne 23. vel. travna v Podsredi. Prisrčno je pozdravil tovariš predsednik goste in člane, »dobrodošel v našo sredino« je zaklical novemu tovarišu našega okraja in članu našega učitelj. društva, Robertu Ivanušu v Kozjem. Povoljen in obilen obisk je pokazal zavedne člane. Oklenimo se čvrsto svoje organizacije, ker njej se imamo zahvaliti v gnotnem, kakor tudi v drugem oziru — tako je govoril predsednik ter vabil in vzpodbujal v bodoče še k obilnejši udeležbi. Po pozdravu se prečita in odobri zapisnik zadnjega zborovanja. Nato slede dopisi:

1. Sprejme se soglasno predlog glede ustanovitve strokovnega tajništva Zaveze z dostavkom, da sme izvoljeni delegat glasovati pri Zavezini delegaciji tudi proti, toda le tedaj, če bi se pozneje, računajoč od današnjega dne, pojavili doslej neznaní jako tehtni protizalogi, ki bi nujno zahtevali odklonitev ustanovitve tega tajništva.

2. Pri razgovoru o izjavi opozicije so bili soglasno sprejeti predlogi 1—7.

3. Okrožnica Zaveze glede delegacijskega zborovanja, glede članarine in učitelj. podpornega sklada za vojne vdove in sirote. Kot delegati za Zavezino delegacijsko zborovanje, ki se vrši meseca kilmovca v Ljubljani, se izvolita tov. predsednik Miloš Grmovšek in tov. Ante Po-točnik, tov. Milka Bračičeva pa kot namestnica.

4. Dopis štaj. Lehrerbunda glede 8. voj. posojila. Apeluje se na učiteljstvo, naj deluje za 8. voj. posojilo; v to svrhu se določijo isti agitatorji za posamezne kraje, kakor za 7. voj. posojilo.

Nato je sledilo predavanje tovariša Krajnika o temi: »Pravnost in brezpravnost«. Tovariš predavatelj je podprl svoje trditve z mnogimi zgledi iz vsakdanjega življenja in tako napravil svoje predavanje prav zanimivo in živahno. Tov. Milka Bračičeva poroča o delegacijskem zborovanju Zveze.

Z ozirom na pomanjkanje časa ne zboruje naše učitel. društvo to šolsko leto nič več, ker večina tovarišev je glavarstvo potegnilo k popisovanju polj. pri-delkov. Tovariš predsednik določi sam kraj in čas prih. zborovanja v bodočem šolskem letu ter zaključí nato današnje zborovanje.

Čilka Vrečkova, zapisnikarica.

Goriške vesti.

—g— **Iz Tolminskega okraja.** Neznani tovariš ali koleginja iz Tolminskega se je v »Učit. Tov.« obregnil ob našega tovariša Josipa Rakovščka ter zabavljala, da kot zastopnik učiteljstva ničesar ne stori v našo korist, ker mu je bolj za županski stolček in vodstvo aprovizacije, nego za korist učiteljstva. Da se tovarišu Rakovščku godi velika krivica, da ne zasluži tega očitanja, je priča podpisavec. S tovarišem Rakovščkom sva dopisovala raznim merodajnim deželnim in državnim poslancem glede draginjske doklade, še preden so bili v državnem zboru dovoljeni državni preodkazi ljudskošolskemu učiteljstvu. Tovariš Rakovšček je tudi interpelliral dežel. glavarja in menda tudi druge merodajne gospode. Da nam do danes še ni nakazano že z davno dovoljena državna draginjska doklada, ni kriva nebriznost tovariša Rakovščka, niti okraj. šol. sveta, pač pa je temu kriva vlada in brezbriznost deželnega odbora. Tovarišu Rakovščku se imamo zahvaliti, da je tolminsko učiteljstvo dobilo leta 1916 lepo množino živil, ki jih je bila deležna gotovo tudi dotična učitelj. oseba, ki zdaj zabavlja in po krivici obdoljuje tovariša

Rakovščka. — Frančišek Kašca, nadučitelj v Tolminu.

—g— **† Franc Orešec,** učitelj v p. na c. kr. pripravnicu za srednje šole v Gorici, je te dni umrl v Mariboru. Pokojni Orešec je bil rodom štajerski Slovenec. Svoj čas je služil kot suplent na goriški gimnaziji, kjer je poučeval slovensščino. Par let je tudi tajnikoval pri »Matici slovenski« v Ljubljani. Bil je tih in skromen človek, dobra duša, ki je iskreno ljubila svoj narod. Kot učitelj slovensščine je bil posebno vmet za staro slovensščino in rekel bi, da je skoro preveč vsiljeval nje oblike. Bil je vmet učitelj in posebno v popravljani slovenskih nalog pravi unikum; pri podčrtovanju pogreškov je ob robu zvezka vselej tudi navedel stran in paragraf lanežičeve slovnice, nanašajoč se na dotične pogreške. Le pomislite, kakke izredne marljivosti je bilo k temu treba! Mir in pokoj njegovi plemeniti duši, a čast njegovega spomina!

Koroške vesti.

—k— **Boj koroškega učiteljstva za izboljšanje eksistence.** — Čeravno je gnotni položaj koroških učiteljev mnogo boljši kakor kranjskih, vendar je koroško učiteljstvo pred kratkem nastopilo v Celovcu z največjo energijo proti deželnim poslancem. Znano je, da je koroški deželni zbor najbolj liberalen v naši državi, ker šteje le tri klerikalne poslance in sicer 2 slovenska in 1 nemškega. Velike zasluge za liberalno večino ima pa na Koroškem ravno učiteljstvo, ker ob volitvah nima koroška duhovščina skoraj nikakega upliva na volilce. Ako bi bile sedaj volitve pred durmi — prepričani smo — da bi bili poslanci takoi pripravljeno ugoditi učiteljskim zahtevam. Tako pa stvar za nje ni tako nujna. Radovedni smo, kako se bo stvar sedaj razvila. Mogoče, da se kranjski učitelji kaj naučimo od svojih koroških tovarišev.

—k— **Kaj smejo vse govoriti nemški učitelji?** Učiteljsko društvo za šentvidski okraj je zborovalo dne 17. maja t. l. v St. Vidu na Koroškem. Sklenili so resolucijo, v kateri zahtevajo, da naj se jih uvrsti v iste plačilne razrede, kakor so državni uradniki štirih nižjih činovnih razredov. **Prav tako. To je stara zahteva vsega avstrijskega učiteljstva.** Potem so nadaljevali: »Z začudenjem smo izvedeli, da hoče vodstvo koroškega »Lehrerbunda« podpisovanje 8. vojne posojila pospeševati z velikim shodom v Celovcu. Mi smo mnenja, da nismo dolžni tej državi, ki nas pušči poginjati v nezadolžni bedi, prinašati še nadaljnih žrtev. Kaj bi se zgodilo, če bi tako govorilo in sklepalo take resolucije slovensko učiteljstvo na svojih zborovanjih? Vlada bi nam namah razpustila vsa društva, plemič Kaltenegger pa bi pozaprll vse slovenske učitelje.

Kranjske vesti.

—r— **Iz c. kr. mestnega šolskega sveta.** O zadnji redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v torek, dne 28. maja 1918, smo prejeli sledeče poročilo. Predsednik proglasi sklepčnost in otvori sejo. Poročilo o bistvenih kurenacijah in o načinu njih rešitve iz predsedstva vzame se na znanje. Odobri se zadnja seja z dne 26. aprila 1918. — Pripoznata se učiteljema Francu Schiffrerju šestu in Francu Petriču tretja petletnica. Za razpisano službeno mesto stalne nadučiteljice in voditeljice mestne slovenske dekliskice osemrazrednice se predloži ternopredlog. Poročilo o vojno-pomožni akciji preskrbe brezplačne obutvi revni šolski mladini v šolskem letu 1917/18 vzaem se na znanje. Sklene se upravni odbor dnevnih zavetišč za revno šolsko mladino naprositi, da to akcijo prevzame tudi šolsko leto 1918/19 in izreči zahvalo deželnemu odboru kranjskemu in dežel. glavarju dr. I. Sušteršiču ter mestni občini ljubljanski in g. županu dr. I. Tavčarju za izdatno podporo pri nakupu zgoraj omenjene obutvi. Deželni odbor je naprositi, da nakloni stanarinske doklade ostalemu mestnemu učiteljstvu, ki je doslej še ni bilo deležno. Potem, ko se pojasni in reši še dvoje internih vprašanj pedagoške in administrativne vsebine, zaključí predsednik, ker se nihče več ne oglasi za besedo, sejo.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Za suplentke so nameščene: Ana Lazarjeva v Knopi, Alojzija Severjeva v Hinjah, Angela Doležalova v Železnikih in Kristina Pinteršičeva v Vodcah; suplentka v Horjulu Julija Baranova je imenovana za začasno učiteljico v Kostanjevici.

Štajerske vesti.

—š— **Iz Slovenjebistriškega učiteljskega društva.** Učiteljstvo ljudske šole v

Črešnjecju je plačalo za učiteljski vojni pomožni sklad 23 K 80 vin.

—š— **Slovenska meščanska šola v Žalcu.** Mariborska »Straža« poroča: Pred nekaterimi dnevi sta bila poslanec dr. Verstovšek in župan Roblek — dr. Kukovec je bil zadržan — pri dež. šolskem svetu zaradi otvoritve meščanske šole v Žalcu s 15. septembrom letošnjega leta. Občina žalska je vse uredila, da je otvoritev omogočena; tudi glede učnih moči je vse preskrbljeno. Prepričani smo, da bo šola izvrstno uspevala. Žalec se bo pripravil, da bo nudil došlim dijakom prijeten in varen dom.

Odločitev, mir

zavisita od naše

gospodarske pripravljenosti

8. Krepite jo s podpisovanjem
vojnega posojila

Tržaške vesti.

—t— Iz Trsta smo dobili nastopno pojasnilo: Z ozirom na poročilo o zborovanju Zaveze delegacije v 12. št. »Učit. Tov.« z dne 31. maja t. l. na 3. strani (podržavljenje učiteljstva šol družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu) si dovolim popraviti tam objavljeno sledeče: 1. Ne podržavi se vsako leto nekaj učiteljev te šole, ampak zgodilo se je to doslej v letih: 1908, 1910, 1911, 1912 in 1913, skupno do sedaj 20 učnih moči. Od leta 1914 dalje niso nikogar več podržavili na teh šolah. 2. Ti učitelji dobivajo plačo po določbah za c. kr. učitelje, ne pa za c. kr. uradnike, kar treba ločiti; c. kr. uradniki imajo na pr. triletne starostne doklade, c. kr. učitelji pa petletne. Tudi ne dobiva sedaj še nihče izmed prizadetih plače po VIII. č. r., ampak največ še le po IX; ni pa nikjer določeno, da so prejemki teh c. kr. učiteljev zvišljivi le do VIII. č. r., ker c. kr. ravnatelj K. Stolz v Trstu je pred

upokojitvijo dosegel VII. č. r. Za c. kr. učiteljstvo na družbinah šolah za sedaj to nima sicer pomena, ker voditelji in voditeljice teh šol v svoji lastnosti kot voditelji niso v državni službi, temveč le kot c. kr. učitelji, oziroma učiteljice, a princip pomniti je vendar vredno. 3. Plače teh c. kr. učnih oseb se ne ravnajo po kategoriji D (ta pragmatika za državno učiteljstvo sploh ne pozna) ampak se najbrž določi za to učiteljstvo kategorija B; sicer pa jo od kategoriji zavisno le napredovanje po čin. razredih, dočim določajo drugi zakoni višino plače. J. Vrščaj.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega
jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Št. 248.

Razpis natečaja.

Mesto nadučitelja in učitelja.

Kozje (šolski okraj Kozje).

Trirazredna mešana ljudska šola, slovenski učni jezik, 2. plačilni razred, katoliški verouk.

Prošnje do 30. junija 1918 na krajni
šolski svet Kozje.

Okrajni šolski svet Kozje,
dne 27. maja 1918.

Učiteljica

dobi dobro privatno službo pri narodni družini v bližini Ljubljane. Poučevati bi ji bilo deklico za 1. meščanskošolski, njeno sestrico za 5. in njenega brata za 3. ljudskošolski razred. Popolna oskrba v hiši, plača po dogovoru.

Učiteljica z meščanskošolskim izpitom, oziroma učiteljica, zmožna poučevati v glasovirju, ima prednost.

Ponudbe je poslati na naslov:

Matija Dolničar, kolodvorski restavrater
v št. Petru na Krasu.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. maja 1918 K 70.997-58.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od
1/26. do 1/26. ure popoldne.

Razpis učiteljskih služb.

Na trirazredni mešani ljudski šoli v Kozjem, slovenski učni jezik, II. plačilni razred, rim. kat. veroizpovedanje, je razpisano nadučiteljsko in učiteljsko mesto. Pravilno opremljene prošnje je vlagati do 30. junija 1918 na krajni šolski svet v Kozjem.

Okrajni šolski svet v Kozjem,
dne 27. maja 1918.

Največja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA
Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

je imela vlog koncem leta 1917 K 66,800.000.—
hipotečnih in občinskih posojil „ 27,000.000.—
rezervnega zaklada „ 2,000.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%
večje in restalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%,
izven Kranjske pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1%
oziroma 3/4% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča sl. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.

Naročajte in širite list!

Zavarovanje na osmo vojno posojilo.

C. kr. avstrijski zaklad za vdove in sirote,

zavarovalni oddelek,

deželna poslovalnica v Ljubljani, Frančevo nabrežje 1,
sprejema

na temelju pogodbenega dogovora s c. kr. priv. življensko zavarovalnico avstr. FENIKS na Dunaju

zavarovanje na 8. vojno posojilo
pod najugodnejšimi pogoji.

Tako zavarovanje olajša vsakomur zajetje VIII. vojnega posojila z malimi delnimi vplačili v daljši ali krajši dobi. Premije se morejo plačati tudi z vojnim posojilom osme in prejšnjih izdanj.

Pojasnila dajejo naše okrajne poslovalnice v Črnomlju, Kamniku, Kočevju, Kranju, Krškem, Litiji, Ljubljani (Frančevo nabrežje 1/I), Logatcu, Postojni, Radovljici in Rudolfovem in naši pooblaščenim zastopniki.

Poziv!

Kdor hoče vpoštevati resnost časa in pri podpisovanju

= osmega avstrijskega = VOJNEGA POSOJILA

posebno izdatno skrbeti za svojo rodbino, naj se poslužuje

= vojnoposojilnega zavarovanja = c.kr. avstr. sklada za vojaške vdove in sirote

Najceneji in najugodnejši pogoji!

Zlasti opozarjamo na novo kombinacijo za preskrbo otroka

za balo in vzgojno rento.

Zavarovanje se izvrši na podlagi pogodbenih dogovorov s c. kr. avstr. skladom za vojaške vdove in sirote pri c. kr. priv. zavarovalnici za življenje „Phönix“ na Dunaju.

Najugodnejše kombinacije za gg. c. kr. častnike, državne in deželne uradnike.

Zavarovanje za otroke ljudskih in srednjih šol.

Najceneja delavska zbiralna zavarovanja za tovarne, podjetja in občine.

Kapitalistom, obrtnikom in trgovcem nudi „enkratna premija“ visoko obrestujoč, vsak čas likviden denar.

Prijave od 500 K do najvišjih zneskov!

Pojasnila in preračuni brezplačno. Dopisnica zadostuje.

Zavarovalni oddelek c. kr. avstr. sklada za vojaške

∴ vdove in sirote za Trst, Istro in Goriško ∴

v Trstu, Via Lazzaretto vecchio, št. 3.

Telefon št. 1462.

Okrajne poslovalnice:

Koper s podružnico v Buzetu. Gorica s podružnico v Ajdovščini. Gradiška s sedežem v Korminu. Tržič s sedežem v Villa-Vicentina. Poreč s sedežem v Grisignani. Tolmin s sedežem v Cerknem in podružnico v Kobaridu. Trst z okolico s podružnico za okolico na Opčini. Volosko s podružnico v Podgradu. Lošinj. Pazin. Sežana. Pulj. Krk.